

Ewa Wójtowicz

Uniwersytet Wrocławski

Robert Stefanicki

Uniwersytet Wrocławski

Obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej organizatora meczu piłki nożnej za szkody wyrządzone w czasie jego trwania¹

JEL Classification: K12, K13, K23

Słowa kluczowe: impreza masowa, organizator imprezy masowej, obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej

Keywords: mass event, organizer of mass events, compulsory civil liability insurance

Abstrakt: Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych przewiduje w art. 53 obowiązkowe ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej organizatora imprez masowych, na które wstęp jest odpłatny — w tym także organizatora meczu piłki nożnej — za szkody wyrządzone w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej w następstwie działań lub zaniechań ubezpieczonego, osobom w nich uczestniczącym. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych określa szczegółowy zakres ubezpieczenia, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalne sumy gwarancyjne dla tego ubezpieczenia. Obowiązkowe ubezpieczenie OC ma na celu stworzenie niezbędnych gwarancji ochrony poszkodowanych, chroniąc ich przed ewentualną niewypłacalnością podmiotu odpowiedzialnego cywilnie za powstanie szkody i zobowiązanego do jej naprawienia.

¹ Artykuł stanowi uaktualnioną wersję referatu wygłoszonego w trakcie konferencji *System bezpieczeństwa meczu piłki nożnej — krajowe aspekty prawne, organizacyjne, techniczne, socjologiczne, kryminologiczne, kulturowe i filozoficzne na tle wymagań międzynarodowych*, która odbyła się w dniach 12–13 kwietnia 2012 r. na Wydziale Prawa, Administracji i Ekonomii Uniwersytetu Wrocławskiego.

Compulsory civil liability insurance of organizer of a football match for damages suffered by the participants

Abstract: The Act on Mass Events Security of 20 March 2009 sets out in Article 53 the compulsory civil liability insurance of the organizer of mass events against payments — including football matches — for damages suffered by participants caused by acts or omissions of the insured party. Regulation of Minister of Finance on the mandatory civil liability insurance of the organizers of mass events of 11 March 2010 regulates in details the mandatory insurance coverage, specifies the date of the obligation and prescribes minimum insurance amounts. The aim of the compulsory civil liability insurance is to create the necessary guarantees for the protection of the victims and to protect the victims against the possible insolvency of the person liable for the occurrence of damage who is obliged to cover the damage suffered.

I.

Problemy odpowiedzialności cywilnej za szkody związane z organizacją i przebiegiem imprez sportowych nie są nowe, jednak nie towarzyszą im kompleksowe opracowania polskiej doktryny, która szczególnie w zachodniej kulturze wywiera duży wpływ na rozwój prawa i kształtowanie wzorców odpowiedzialnego biznesu. Masowy charakter współczesnych imprez sportowych i rosnąca skala zagrożeń związanych z ich przebiegiem rodzi potrzebę wypracowywania adekwatnych i skutecznych środków ochrony ich uczestników. Postępująca ustawnie ewolucja odpowiedzialności za szkodę ukierunkowana została zwłaszcza na zastępowanie tradycyjnej odpowiedzialności sprawczej odpowiedzialnością gwarancyjno-repartycyjną realizowaną głównie przez system ubezpieczeń. Otworzyło to poszkodowanym drogę do dochodzenia świadczeń kompensacyjnych bezpośrednio od ubezpieczyciela, niezależnie od możliwości żądania ich od ubezpieczonego. Potencjalnie mogą występować tu różne konfiguracje i zestawy podmiotów odpowiedzialnych za przygotowanie i przeprowadzenie imprez, ale z reguły przyjmuje się, że odpowiedzialność cywilną ponosi organizator. Taką też zasadę przyjęto w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 20 marca 2009 r. (dalej: ustawa)², która pojęciem organizatora obejmuje osoby prawne, fizyczne oraz jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej. Należy nadmienić, że w 1985 r. Rada Europy uchwaliła Europejską konwencję w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej³. Jej sygnatariusze wyakcentowali przewodnią rolę organizatorów imprez sportowych w zabezpieczaniu ich prawidłowego przebiegu, przy współpracy z odpowiednimi władzami państwowymi. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych określa zasady i warunki postępowania konieczne do zapewnienia bezpieczeństwa imprez masowych, procedury wydawania zezwoleń na ich przeprowadzanie, podstawowe reguły gromadzenia i przetwarzania

² Tj. z dnia 5 kwietnia 2013 r., Dz.U. 2013, poz. 611.

³ Sporządzona w Strasburgu dnia 19 sierpnia 1985 r., Dz.U. 1995 Nr 129, poz. 625.

danych dotyczących bezpieczeństwa imprez masowych oraz zasady odpowiedzialności organizatorów za szkody wyrządzone w związku z ich organizacją i przeprowadzeniem.

Duże potencjalne ryzyko powstawania szkód związanych z organizowaniem i przeprowadzaniem masowych imprez sportowych współcześnie urosło do problemu ogólnospołecznego⁴, co przemawiało za zasadnością wprowadzenia obowiązkowych ubezpieczeń OC organizatora meczów sportowych, w tym zwłaszcza meczów piłki nożnej. Inaczej mówiąc, zaktywizowało potrzebę wypracowania przedmiotowych ubezpieczeń organizatorów, którzy w braku takiego zabezpieczenia nie byłoby w stanie zaspokoić zasadnych roszczeń poszkodowanych. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej pełni dwie podstawowe funkcje: chroni ubezpieczającego (ubezpieczonego), który wyrządził szkodę⁵ innej osobie, przed uszczupleniem majątku, jakie miałyby miejsce w sytuacji osobistego wypełnienia obowiązku naprawienia szkody, oraz poszkodowanego przed ewentualną niewypłacalnością odpowiedzialnego cywilnie za powstanie szkody i zobowiązanego do jej naprawienia⁶. Szczególnie dotyczy to zabezpieczenia kompensacji szkód w tych wszystkich wypadkach, w których pojawia się szeroki krąg potencjalnie poszkodowanych⁷. Obowiązkowe ubezpieczenie OC ma na celu stworzenie niezbędnych gwarancji ochrony poszkodowanych.

II.

Zgodnie z przepisami ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, ubezpieczeniem OC objęta jest odpowiedzialność cywilna organizatorów imprez masowych, na które wstęp jest odpłatny, za szkody wyrządzone w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej w następstwie działań lub zaniechań ubezpieczonego osobom w nich uczestniczącym⁸. Pojęcie imprezy masowej obejmuje między innymi mecz piłki nożnej, pod warunkiem że liczba udostępnionych przez

⁴ W kwestii potrzeby dynamicznego podejścia do zarządzania bezpieczeństwem publicznym, zob. M. Lisiecki, *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2011, s. 21 nn.

⁵ Zgodnie z przyjmowaną w piśmiennictwie definicją szkodę stanowi uszczerbek w dobrach poszkodowanego polegający na różnicy między stanem tych dóbr powstałym w wyniku zdarzenia wywołującego szkodę a stanem, który miałyby miejsce, gdyby do zdarzenia szkodzącego nie doszło.

⁶ A. Wąsiewicz, *System ubezpieczeń sportowych*, [w:] *Ubezpieczenia w sporcie*, red. A. Wąsiewicz, Poznań 1996, s. 26 nn.

⁷ E. Kowalewski, *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (funkcje i przemiany)*, Toruń 1981, s. 132. Widz, nabywając bilet na imprezę, zawiera umowę, która zobowiązuje organizatora nie tylko do zorganizowania i udostępnienia widowiska, lecz także do stworzenia widzom bezpiecznych warunków jego obejrzenia, P. Suski, *Zgromadzenia i imprezy masowe*, Warszawa 2010, s. 394.

⁸ W. Kotowski, B. Kurzępa, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz do Ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych*, Warszawa 2012, s. 188.

organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1000⁹.

Obowiązek ubezpieczenia wynika wprost z dyspozycji art. 53 niniejszej ustawy¹⁰. Omawiana regulacja zawiera upoważnienie ustawowe do wydania przez ministra właściwego do spraw instytucji finansowych w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej rozporządzenia określającego szczegółowy zakres ubezpieczenia, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną, uwzględniającą charakter szkód mogących wystąpić w związku z imprezami masowymi. Odpowiedzialność gwarancyjna ubezpieczyciela określona jest za pomocą dwóch elementów: zakresu ochrony ubezpieczeniowej i odpowiedzialności odszkodowawczej ubezpieczonego oraz sumy gwarancyjnej, stanowiącej ustaloną w umowie ubezpieczenia górną granicę odpowiedzialności ubezpieczyciela¹¹.

W przypadku ubezpieczeń obowiązkowych wskazanych w art. 4 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (dalej: ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych) — ubezpieczenia wynikające z przepisów odrębnych ustaw lub umów międzynarodowych ratyfikowanych przez Rzeczpospolitą Polską, nakładających na określone podmioty obowiązek zawarcia umowy ubezpieczenia — szczegółowy zakres ubezpieczenia, termin powstania obowiązku ubezpieczenia oraz minimalną sumę gwarancyjną określają odrębne przepisy, o czym stanowi art. 22 ust. 2 tejże ustawy. Odrębnymi przepisami mogą być regulacje rangi ustawowej nakładające obowiązek ubezpieczenia i określające w szczególności minimalną sumę gwarancyjną. W zakres pojęcia „odrębne przepisy” wchodzi także rozporządzenia wydawane w celu wykonania ustawy na podstawie szczegółowego upoważnienia w niej zawartego, określającego z reguły organ właściwy do wydania takiego aktu oraz zakres spraw przekazanych do regulacji i wytyczne co do treści aktu¹². Taką rolę spełnia w stosunku do obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 11 marca 2010 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych (dalej: rozporządzenie)¹³. Uprzedzając szczegółowe rozważania na temat treści rozporządzenia, należy wstępnie podnieść, że zawęża ono zakres przedmiotowych wyłączeń ubezpieczenia w porównaniu z uchylonym aktem. W świetle poprzedniego rozporządzenia¹⁴ ubezpieczeniem

⁹ C. Kąkol, *Walka z chuliganami też poza stadionem*, „Rzeczpospolita” 3 września 2013.

¹⁰ Odpowiednikiem tego przepisu był art. 20 uchylonej ustawy z dnia 22 sierpnia 1997 r. o ubezpieczeniach imprez masowych, Dz.U. 2005 Nr 108, poz. 909 ze zm.

¹¹ B. Kęszycka, *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, Poznań 1999, s. 118.

¹² M. Orlicki, *Ubezpieczenia obowiązkowe*, Warszawa 2011, s. 158 nn.

¹³ Dz.U. 2010 Nr 54, poz. 323.

¹⁴ Wydane przez Ministra Finansów w dniu 17 grudnia 2003 r. w sprawie obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatorów imprez masowych (Dz.U. Nr 220,

OC nie były objęte szkody powstałe z rozruchów i zamieszek, a także aktów terroru. Mając na uwadze cel przedmiotowego ubezpieczenia, jego realny, gdy chodzi o przedmiot ochrony, charakter, doktryna przeważnie wypowiadała się przeciw wyłączeniu takich szkód, a co najmniej za wąską interpretacją pojęć takich, jak rozruchy, zamieszki oraz akty terroru¹⁵. A zatem za skutki cywilnoprawne wymienionych zdarzeń odpowiada organizator imprezy masowej¹⁶.

III.

Ubezpieczenie OC obejmuje wszystkie szkody w normatywnie określonym zakresie, bez możliwości umownego ograniczenia zakresu odpowiedzialności. Wszelkie ograniczenia odpowiedzialności zawarte w umowach (ogólnych warunkach) nie rodzą skutków prawnych. *A contrario* postanowienia umowy ubezpieczenia mogą polepszać sytuację ubezpieczonego i poszkodowanego. Uelastycznieniu relacji umownych służyć miała nowelizacja art. 822 kc¹⁷. W piśmiennictwie istnieje spór co do transparentności wprowadzonych zmian. Ubezpieczenie OC ze względu na swój bezpośredni związek z odpowiedzialnością odszkodowawczą ubezpieczonego jest, spośród wszystkich rodzajów umów ubezpieczenia, najściślej związane z klasycznymi instytucjami prawa cywilnego. Jednak zdaniem niektórych przedstawicieli doktryny zasadne wydaje się wyłączenie tego ubezpieczenia z regulacji kodeksowej¹⁸. Dyskusyjna jest postępująca tendencja ustawicznej dekompozycji kodeksu cywilnego, a także sugestie odnośnie do potrzeby bardziej szczegółowego ujęcia zagadnień związanych z obowiązkową odpowiedzialnością cywilną. Większy akcent należy raczej kłaść na skuteczność prawa, sprawną egzekucję¹⁹. Zgodnie z art. 822 § 2 i 3 kc zobowiązanie ubezpieczyciela do świadczenia następuje, gdy ma miejsce ciąg elementów w postaci: zdarzenia powodującego szkodę, powstania szkody, jej ujawnienia a następnie zgłoszenia stosownych roszczeń²⁰.

poz. 2179), które utraciło moc z dniem 2 lutego 2010 r., stosownie do art. 77 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz.U. Nr 62, poz. 504).

¹⁵ Zob. między innymi G. Gozdór, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2008, s. 201 nn.

¹⁶ Zob. również uwagi dotyczące odpowiedzialności karnej M. Bojarski, [w:] *Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe. System prawa karnego*, t. 11, Warszawa 2014, §58.

¹⁷ Dz.U. 2007 Nr 82, poz. 557.

¹⁸ M. Krajewski, *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2011, s. 545.

¹⁹ Podobnie, w kwestii sankcji karnych B. Kurzępa, *Przestępstwa i wykroczenia z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 10, s. 62–63 nn.

²⁰ Szerzej M. Serwach, [w:] *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz*, t. II, Warszawa 2010, s. 313 nn.; M. Orlicki, *op. cit.*, s. 425 nn.

Na organizatorze spoczywa wiele obowiązków mających na celu zabezpieczenie imprezy masowej. Pojęciem tym obejmuje się ogół skoordynowanych przedsięwzięć podejmowanych w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku publicznego w związku z imprezą masową²¹. Normodawca w wymienionym akcie przejrzysto określa²², że zabezpieczenie takiej imprezy wymaga spełnienia przez organizatora wielu wymogów. Dotyczą one zapewnienia bezpieczeństwa osobom uczestniczącym w imprezie, ochrony porządku publicznego, zabezpieczenia stosownego zaplecza dla imprezy pod względem medycznym, zapewnienia odpowiedniego stanu technicznego obiektów budowlanych wraz ze służącymi tym obiektom instalacjami i urządzeniami technicznymi, w szczególności przeciwpożarowymi i sanitarnymi. Chodzi o zabezpieczenie elementów konstrukcyjnych w rozumieniu pożądanego stanu infrastruktury obiektów sportowych oraz zastrzeżenie innych środków bezpieczeństwa²³. Do osiągnięcia pożądanego stanu niezbędne jest zagwarantowanie koordynacji działań poszczególnych służb porządkowych oraz zabezpieczenie prawidłowego obiegu informacji pomiędzy poszczególnymi podmiotami²⁴. Ustawa określa pewne obligatoryjne wymogi, których wypełnienie przez organizatora meczu piłki nożnej ma zapewnić bezpieczeństwo przedmiotowych imprez, co leży w interesie ich uczestników. Między innymi jej przepisy stanowią, że obiekty wykorzystywane do organizacji meczów piłki nożnej wyposaża się w kompatybilne elektroniczne systemy służące do: identyfikacji osób, sprzedaży biletów, kontroli przebywania w miejscu wyznaczonym i w czasie trwania meczu piłki nożnej, a także kontroli dostępu do określonych miejsc oraz weryfikacji informacji²⁵. Do dyspozytywnych

²¹ Art. 3 pkt 16 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych.

²² Art. 5 ust. 1 i 2. Z brzmienia art. 5 ustawy wynika, że organizator imprezy masowej jest obowiązany do zapewnienia bezpieczeństwa osobom obecnym na imprezie oraz porządku podczas trwania imprezy. Przepis ten należy rozumieć w ten sposób, że cały ciężar odpowiedzialności za bezpieczeństwo masowej imprezy spoczywa na jej organizatorze. Jest rzeczą oczywistą, że sprostanie temu wymaganiu często przekracza możliwości samego organizatora, stąd też zwykle korzysta on z pomocy innych osób lub instytucji, takich jak policja czy agencje ochrony. Jednakże skorzystanie z pomocy tych formacji nie zdejmuje z organizatora imprezy odpowiedzialności za jej bezpieczny przebieg. Ten zastrzygnięty reżim odpowiedzialności organizatora wprowadzony został przez ustawodawcę na skutek negatywnych doświadczeń związanych z organizacją niektórych imprez masowych o charakterze sportowym bądź rozrywkowym, w których trakcie dochodziło do aktów przemocy wobec ludzi i do niszczenia mienia, zob. wyrok z dnia 26 września 2003 r., IV CK 8/02, OSNIC 2004, nr 11, poz. 180. Zob. również uwagi na temat adresatów decyzji E. Szewczyk, M. Szewczyk, *Prawo porządku i bezpieczeństwa publicznego*, [w:] *Generalny akt administracyjny*, Warszawa 2014, pkt 1.4.

²³ Zob. P. Chlebowicz, *Chuligaństwo stadionowe. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2009, s. 206 nn.

²⁴ W tym zakresie na uwagę zasługują doświadczenia brytyjskie służące poprawie bezpieczeństwa prowadzonych imprez sportowych, ukierunkowane na zwiększanie udziału stewardów w miejsce dotychczasowego działania przede wszystkim policji, P. Chlebowicz, *op. cit.*, s. 211. Por. Recommendation Rec (2011) 1 of the Standing Committee on safety officer, supervisor and safety steward training, Strasbourg, 5 July 2011, Rec. (2011) 1.

²⁵ Art. 13 ust. 1 i 2 ustawy.

środków w tym akcie zaliczono możliwość posługiwania się przez organizatora między innymi konstrukcją zakazu klubowego. Może być on nakładany na osobę, która uprzednio dopuściła się naruszenia regulaminu obiektu (terenu) lub regulaminu imprezy masowej. Problem legalności tego środka pod kątem respektowania zasady proporcjonalności został podniesiony przez grupę posłów. Wnioskowali oni do Trybunału Konstytucyjnego o stwierdzenie niezgodności art. 14 ust. 1, 3–5 i 8 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych z art. 31 ust. 1 Konstytucji RP w związku z jej art. 31 ust. 3, art. 42 ust. 1, art. 77 ust. 2 oraz z art. 45 ust. 1²⁶. Silniejszym środkiem dyscyplinującym jest niedopuszczenie do przeprowadzenia meczu uznanego za imprezę podwyższonego ryzyka z uwagi na uprzednie doświadczenia stadionowe. Przykładem może być negatywna decyzja w sprawie organizacji planowanego na dzień 11 lutego 2012 r. meczu o piłkarski Superpuchar na Stadionie Narodowym²⁷ ze względu na uprzednie doświadczenia bójek między kibicami drużyn Legii Warszawa i Lecha Poznań. Kwestią otwartą pozostaje ocena wypełnienia przez wskazany zakaz wymogu proporcjonalności²⁸. Zgodnie z tą regułą sankcje powinny być odpowiednie i nie wychodzić poza to, co konieczne.

IV.

Wysokość gwarancyjnej sumy ubezpieczenia uzależniona została od poziomu potencjalnego ryzyka. Minimalna suma gwarancyjna ubezpieczenia OC jest wyższa dla ubezpieczenia imprezy masowej o podwyższonym ryzyku. Zgodnie z definicją ustawową imprezą masową podwyższonego ryzyka jest impreza, w czasie której, zgodnie z informacją o przewidywanych zagrożeniach lub dotychczasowymi

²⁶ Postanowienie TK z dnia 7 grudnia 2011 r., K 3/11. Prokurator Generalny, oceniając merytorycznie wniosek, stwierdził zgodność przedmiotowej ustawy z konstytucją. Swoje stanowisko uzasadniał tym, że w warunkach naruszenia regulaminu imprezy masowej zasadne było stworzenie ustawowej podstawy do uchylenia się przez organizatora imprezy masowej od zawarcia umowy o udostępnienie widowiska z podmiotem, który uprzednio naruszył regulamin. Zdaniem Prokuratora Generalnego przyznanie tego rodzaju uprawnień organizatorom imprez masowych zostało skorelowane z nałożonym na nich obowiązkiem zapewnienia bezpieczeństwa w miejscu i czasie trwania imprez oraz związaną z tym zaostrożoną ich odpowiedzialnością cywilną za szkody powstałe w związku z przebiegiem imprezy masowej. Z perspektywy konstytucyjnej możliwość uchylenia się od kontraktowania z oznaczonym podmiotem, o którym mowa w art. 14 ust. 1 ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, służy zagwarantowaniu bezpieczeństwa i mienia innych podmiotów uczestniczących w imprezie masowej. Są to dobra chronione na gruncie art. 31 ust. 1 konstytucji. TK ze względu na brak uprawnionego podmiotu (przyjął w tym wypadku wpływ kadencji Sejmu i związane z tym wygaśnięcie mandatów posłów, występujących z wnioskiem w niniejszej sprawie) wydanie wyroku w niniejszej sprawie uznał za niedopuszczalne.

²⁷ <http://www.rp.pl/artukul/479942,808798-Mecz-o-Superpuchar-odwolany.html> (dostęp: 11.04.2014).

²⁸ Należy zastanowić się, czy nie należało w miejsce generalnego zakazu wprowadzić zabezpieczenia imprezy przez organizacyjne i techniczne środki. Przeprowadzenie imprezy stanowiłoby sprawdzian przygotowania koncepcyjnego przed imprezami zaplanowanymi w ramach Euro 2012.

doświadczeniami dotyczącymi zachowania osób uczestniczących, istnieje obawa wystąpienia aktów przemocy lub agresji²⁹. Należy mieć na uwadze pewne niebezpieczeństwa związane z nadużywaniem konstrukcji „podwyższonego ryzyka”, zważywszy że definicja legalna zawiera pewne niedookreślone wyznaczniki, które mogą być przedmiotem zróżnicowanej interpretacji³⁰ i zmiennej klasyfikacji imprezy masowej, raz w kategorii przeciętnej, innym razem podwyższonego ryzyka. Istotną rolę mogłaby odegrać tutaj praktyka orzecznicza, a przede wszystkim szeroko zakrojona — gdy chodzi o zakres adresatów — publikacja wyroków.

V.

Do odpowiedzialności organizatora imprezy z tytułu odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone uczestnikom odpłatnych imprez masowych, w tym meczów piłki nożnej, znajduje zastosowanie reguła *actio directa*. Zgodnie z nią uprawniony do odszkodowania pozostającego w związku ze zdarzeniem objętym umową ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej może dochodzić stosownych roszczeń bezpośrednio od ubezpieczyciela. *Actio directa* ułatwia i przyspiesza dochodzenie roszczeń szczególnie w przypadku powszechnych ryzyk. Poszkodowany w wyniku zdarzeń, które miały miejsce na masowej imprezie sportowej, może — zależnie od dokonanego przez siebie wyboru — wystąpić przeciwko ubezpieczycielowi albo odpowiedzialnemu cywilnie organizatorowi³¹. Przyznanie poszkodowanemu możliwości bezpośredniego zgłaszania roszczeń do ubezpieczyciela jest wyrazem realizacji idei ochrony poszkodowanego w ubezpieczeniu OC. Zgodnie z dominującym poglądem doktryny powyższą regułą należy klasyfikować w kategorii rozwiązań prawa materialnego. Można tu mówić o prawie podmiotowym poszkodowanego. Jeżeliby nawet przyjąć klasyfikację procesową, to należałoby ją ściśle podporządkować realizacji materialnoprawnych uprawnień poszkodowanego. Rozwiązania *actio directa* mogą przybierać charakter generalny, mając zastosowanie do wszystkich ubezpieczeń OC, albo charakter regulacji szczególnej odnoszącej się do wyodrębnionych ubezpieczeń. Instytucja ta ma rodowód francuski i wykształciła się tam przez orzecznictwo w drodze dokonywanej przez sądy rozszerzającej wykładni przepisów kodeksowych. W systemie normatywnym Unii Europejskiej niniejsza zasada odnosi się jedynie

²⁹ Prewencyjne znaczenie może mieć upowszechnianie dobrych praktyk stosowanych przez różne gremia, zob. *Międzynarodowa konferencja na temat zorganizowanych grup kibiców, zwanych Ultras. Dobre praktyki postępowania wobec nowych zjawisk w dziedzinie zachowania kibiców. Omówienie zjawiska kultury Ultras w państwach należących do Rady Europy — stan na rok 2009*, oprac. G.A. Pilza, F. Wölka-Schumacher, T-RV (2010) 03, Hanower 2010.

³⁰ Należałoby dookreślić między innymi pojęcie informacji o przewidywalnych zagrożeniach, co powinno być jej źródłem, na ile obiektywny ma ona charakter.

³¹ G. Gozdór, *op. cit.*, s. 202; T. Pajor, *Odpowiedzialność organizatora imprezy sportowej*, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 10, s. 51 nn.

do ubezpieczeń OC posiadaczy pojazdów mechanicznych³². Regułą jest, że poszkodowany może uzyskać z jednego tytułu tylko jedno odszkodowanie za poniesioną szkodę³³. Możliwość dochodzenia od obydwu podmiotów wchodziłaby jedynie w wypadku niepokrywania się z sobą dochodzonych świadczeń³⁴. Ubezpieczyciel odpowiada wobec ubezpieczonego jako dłużnik deliktowy, ale w granicach swojego zobowiązania wynikającego ze stosunku ubezpieczenia (umowy ubezpieczeniowej).

VI.

Zgodnie z rozporządzeniem ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej objęta jest odpowiedzialność cywilna organizatorów imprez masowych, na które wstęp jest odpłatny, za szkody wyrządzone w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej w następstwie działania lub zaniechania ubezpieczonego osobom w nich uczestniczącym (§ 2 ust. 1 rozporządzenia). Ubezpieczenie obowiązkowe nie obejmuje tym samym imprez, na które wstęp jest nieodpłatny³⁵. Z zakresu ubezpieczenia wyłączono ponadto enumeratywnie zidentyfikowane szkody: polegające na uszkodzeniu, zniszczeniu lub utracie rzeczy, wyrządzone przez ubezpieczonego małżonkowi, wstępnemu, zstępnemu, rodzeństwu, a także powinowatemu w tej samej linii lub stopniu, osobie pozostającej w stosunku przysposobienia oraz jej małżonkowi, jak również osobie, z którą ubezpieczony pozostaje we wspólnym pożyciu; polegające na zapłacie kar umownych oraz powstałe wskutek działań wojennych. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej obejmuje wszelkie szkody w zakresie określonym w § 2 ust. 1 omawianego rozporządzenia — bez możliwości umownego ograniczenia odpowiedzialności³⁶. Są to zarówno szkody wyrządzone osobie, jak i szkody w mieniu³⁷.

³² Szerzej M. Krajewski, *op. cit.*, s. 365 nn.

³³ A. Wąsiewicz, *Odpowiedzialność cywilna za wypadki samochodowe na tle obowiązkowego ubezpieczenia*, Warszawa 1969, s. 132.

³⁴ M. Krajewski, *op. cit.*, s. 449 i przywołana przez autora literatura.

³⁵ Ograniczenie ubezpieczeń obowiązkowych do imprez odpłatnych jest w literaturze krytykowane — C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 467, wskazujący słusznie, że szkody mogą zostać wyrządzone osobom uczestniczącym w imprezie bez względu na to, czy ma ona charakter odpłatny, czy nieodpłatny.

³⁶ Por. przykład konsorcjum pięciu zakładów ubezpieczeń (PZU SA, TUiR Warta, STU Ergo Hestia, TUiR Allianz i HDI Asekuracja), które zwyciężyło w przetargu ograniczonym na ubezpieczenie między innymi odpowiedzialności cywilnej w związku z organizacją i przeprowadzeniem Turnieju Finałowego Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012. Ochrona ubezpieczeniowa obejmowała okres od 11 maja 2012 (cztery tygodnie przed pierwszym meczem) do 5 lipca 2012 (7 dni od daty ostatniego meczu) włącznie, źródło: NCS.

³⁷ C. Kąkol, *op. cit.*, s. 469 oraz powoływana tam M. Maliszewska, *Umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 1999, nr 8, s. 23.

VII.

Przedmiotowe rozporządzenie wyraźnie wskazuje na moment powstania obowiązku ubezpieczenia OC, określając w § 3, że jest to najpóźniej dzień złożenia wniosku o wydanie zezwolenia na przeprowadzenie imprezy masowej, na którą wstęp jest odpłatny. Z kolei § 2 ust. 1 stanowi, że zobowiązanie ubezpieczyciela do spełnienia świadczenia powstaje, gdy w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej zostaną wyrządzone szkody w następstwie działania lub zaniechania ubezpieczonego³⁸. W literaturze przedmiotu wprowadzono pojęcie tak zwanego triggera ubezpieczeniowego oraz wskazano na jego rodzaje³⁹. Niektóre z nich mają szczególne zastosowanie w omawianych tutaj ubezpieczeniach⁴⁰.

Trigger definiuje czasowy zakres ochrony ubezpieczeniowej w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej i związany jest z konstrukcją wypadku ubezpieczeniowego⁴¹. W literaturze wskazuje się, że wypadek ubezpieczeniowy w tego rodzaju ubezpieczeniach przyjmować może formę szeregu ściśle z sobą powiązanych następujących po sobie zdarzeń. Analizowane łącznie mogą zostać uznane za wypadek ubezpieczeniowy⁴². W konsekwencji samo zdarzenie (działanie lub zaniechanie ubezpieczonego, z którym związana jest jego odpowiedzialność) oraz powstanie szkody nie zawsze realizują się w tym samym momencie, w szczególności mogą wystąpić w trakcie obowiązywania różnych umów ubezpieczenia⁴³. Triggery także limitują wysokość szkody, za którą ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność. Odwołuje się do nich art. 822 § 2 i 3 kc, określając, kiedy może powstać odpowiedzialność ubezpieczyciela z umowy ubezpieczenia OC. Powstaje ona, o ile w okresie ubezpieczenia zajdzie zdarzenie powodujące szkodę; powstanie i ujawni się szkoda; zostaną zgłoszone roszczenia dotyczące szkody⁴⁴. Jeden

³⁸ Bezprawność zaniechania ma miejsce wówczas, gdy istniał obowiązek działania lub występował zakaz zaniechania. Szerzej M. Serwach, *Odpowiedzialność cywilna w teorii i praktyce — najnowsze tendencje i kierunki zmian*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2009, nr 6, s. 31 nn.

³⁹ Szerzej na ten temat M. Krajewski, *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2011, s. 185 nn.

⁴⁰ Dotyczy to między innymi triggera *loss manifestation*, odnoszącego się do szkód na osobie, kiedy faktyczna chwila wystąpienia rzeczywistej szkody jest trudna do ustalenia w momencie wypadku ubezpieczeniowego.

⁴¹ E. Kowalewski, *Koncepcja triggerów na tle znowelizowanego art. 822 k.c. — konsekwencje prawne i praktyczne*, „Prawo asekuracyjne” 2003, nr 4, s. 13, który opisując triggery, używa określenia „zapadki czasowej”.

⁴² *Ibidem*, s. 13 nn.; L. Nowakowski, *Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej*, Warszawa 2004, s. 114–115; odmiennie — uznając za wypadek ubezpieczeniowy jedno z następujących po sobie zdarzeń (działanie, zaniechanie ubezpieczonego; powstanie szkody; ujawnienie się szkody; zgłoszenie roszczenia przez poszkodowanego) — w dawniejszej literaturze Z. Szymański, *Ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej*, Warszawa 1977, s. 92 nn.

⁴³ M. Serwach, *Swoboda wyboru triggers oraz wynikające z niej zagrożenia dla rynku ubezpieczeniowego*, „Prawo Asekuracyjne” 2007, nr 2, s. 4.

⁴⁴ M. Krajewski, *Ubezpieczenie...*, s. 186 nn.

z triggerów, identyfikowany w literaturze jako *loss occurence*⁴⁵, znajduje zastosowanie w świetle omawianego rozporządzenia. W przeciwieństwie do ogólnej koncepcji ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej przyjętej w art. 822 kc, która przewiduje swobodę stron w zakresie wyboru triggerów⁴⁶, w przypadku ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej ustawodawca narzuca sposób określenia momentu powstania odpowiedzialności ubezpieczyciela. Dzięki sztywnemu określeniu triggera w rozporządzeniu nie powstają negatywne konsekwencje (ograniczenie lub brak ochrony) niewłaściwego wyboru triggera przez strony w umowie. Przyjęte w rozporządzeniu rozwiązanie uznawane jest za naturalne, ściśle powiązane z odpowiedzialnością cywilną ubezpieczającego (ubezpieczonego), jednak może być problematyczne przy szkodach o długim okresie powstawania, które przy odpowiedzialności organizatora imprezy masowej są w stanie przybrać głównie postać rozstroju zdrowia⁴⁷.

Zajście zdarzenia, za które odpowiedzialność ponosi organizator imprezy masowej, jest warunkiem powstania jego odpowiedzialności, ale nie jest istotne, czy zdarzenie to zaszło w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej — istotne jest, że w okresie trwania ochrony ubezpieczeniowej została wyrządzona szkoda osobom uczestniczącym w odpłatnej imprezie masowej⁴⁸. Zdarzenie, za które odpowiada organizator imprezy masowej, może mieć różny charakter i jego przyczyny wynikać mogą z różnych niedopatrzeń w zakresie zapewnienia porządku, należytej ochrony i bezpieczeństwa osobom, które uczestniczyły w odpłatnej imprezie masowej.

VIII.

Pewne wątpliwości w odniesieniu do zakresu ubezpieczenia budzi użyte w rozporządzeniu pojęcie „osoby uczestniczącej” w odpłatnej imprezie masowej (w poprzednio obowiązującej ustawie mowa była o „uczestnikach” imprezy masowej). Przedmiotem sporu jest to, czy obejmuje ono wyłącznie kibiców, czy również zawodników, sędziów lub personel zabezpieczający imprezę (służby medyczne, służby ochrony). Problem zakresu podmiotowego odpowiedzialności gwarancyjnej ubezpieczyciela na podstawie obowiązkowego ubezpieczenia OC jest zagadnieniem zajmującym zarówno orzecznictwo, jak i doktrynę w przypadku odpowiedzialności posiadaczy pojazdów mechanicznych. Natomiast w omawianym tu zakresie brak jest standardów. Wskazuje się, że pojęcie „osoby uczestniczącej” jest faktycznie doprecyzowywane przez ubezpieczycieli, co może mieć wpływ

⁴⁵ Ubezpieczyciel ponosi odpowiedzialność za szkodę, która nastąpiła w okresie ubezpieczenia, Z. Szymański, *op. cit.*, s. 92 nn.

⁴⁶ Na ten temat zob. M. Serwach, *Swoboda wyboru...*, s. 3 nn.

⁴⁷ Odnośnie do wad i zalet poszczególnych triggerów zob. *ibidem*, s. 9–11.

⁴⁸ M. Krajewski, *Ubezpieczenie...*, s. 196.

na podmiotowy zakres ochrony ubezpieczeniowej⁴⁹. Wydaje się, że pojęcie osoby uczestniczącej w imprezie masowej należy ujmować na podstawie ustawy i rozporządzenia w sposób szeroki. W praktyce ogólne warunki ubezpieczeń stosowane przez ubezpieczycieli działających na rynku zwykle ograniczają je do osób uczestniczących w imprezie w charakterze widzów. W praktyce zawodnicy i artyści obejmowani są odrębnymi ubezpieczeniami⁵⁰. W razie uznania, że zakres ochrony ubezpieczeniowej obejmuje także szkody wyrządzone wykonawcom (w trakcie imprez artystycznych) lub zawodnikom (imprezy sportowe), należałoby przyjąć konieczność indywidualnego ubezpieczenia takich osób⁵¹. Ze szkodami, jakie ponoszą zawodnicy, mogą wiązać się wysokie składki ubezpieczeniowe i wypłaty ogromnych odszkodowań⁵².

O przedmiotowym zakresie ubezpieczenia decyduje również to, w jaki sposób ustawodawca określa czas trwania imprezy masowej. Zgodnie z art. 3 pkt 6 ustawy należy przez to rozumieć okres od chwili udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy masowej do opuszczenia przez nich tego obiektu i terenu. Jest to więc pojęcie szerokie, które nie ogranicza się do czasu trwania imprezy w rozumieniu potocznym (np. samego meczu). W praktyce bowiem naruszenia porządku publicznego zdarzają się często również przed rozpoczęciem meczu oraz po jego zakończeniu⁵³.

IX.

W rozporządzeniu określa się minimalne sumy gwarancyjne na wypadek zajścia zdarzenia, z którym wiązany jest obowiązek spełnienia świadczeń odszkodowawczych. Suma gwarancyjna odnosi się do wszystkich zdarzeń, z którymi związane są roszczenia aż do wyczerpania sumy gwarancyjnej. Obowiązujące ustawodawstwo nie nakłada na ubezpieczyciela określonej kolejności zaspokojenia roszczeń. Kwestią otwartą pozostaje realizacja zasady proporcjonalności w praktyce, gdy suma gwarancyjna nie wystarcza na zaspokojenie wszystkich

⁴⁹ Uwagi krytyczne na tle poprzedniego stanu prawnego zgłaszała między innymi E. Gryglewska, *Wątpliwa legislacja w sferze obowiązkowych ubezpieczeń OC cz. 2*, „Gazeta Ubezpieczeniowa” 11 kwietnia 2006 r., artykuł dostępny na: http://www.gu.com.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=13837&catid=121&Itemid=144 (dostęp: 4.11.2014).

⁵⁰ Por. R. Skibińska, *Ochrona dla fanów i kibiców*, „Rzeczpospolita” 17 marca 2011, artykuł dostępny na: <http://www.rp.pl/artykul/627595.html> (dostęp: 4.11.2014).

⁵¹ E. Gryglewska, *op. cit.*

⁵² Jednym z przykładów z europejskich boisk może być pobicie w dniu 30 października 2011 r. obrońcy FC Steaua Bucuresti, Georgego Galamaza przez kibica, który wtargnął na murawę, co świadczy o istnieniu dużego ryzyka dla organizatorów www.wprost.pl/ar/305131/trzy-lata-w-zawieszeniu-i-grzywna-dla-rumunskiego-kibica/ (dostęp: 4.11.2014).

⁵³ Por. C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 77.

roszczeń⁵⁴. Oprócz świadczeń podstawowych, o których stanowi art. 822 § 1 kc, w wielu wypadkach z wykonywaniem umowy ubezpieczenia OC związane będą świadczenia dodatkowe. Niektóre z nich odnosić się mogą do konsekwencji niewywiązania się w terminie z zobowiązań (odsetki). Na kształtowanie standardów ochrony uczestników płatnych imprez niewątpliwym wpływ ma praktyka orzecznicza sądów powszechnych oraz wyroki Sądu Najwyższego⁵⁵.

Wysokość minimalnych sum gwarancyjnych ubezpieczenia uzależniona została od kilku czynników, mających swoje przełożenie na poziom ryzyka: rodzaju imprezy masowej (czy jest to masowa impreza artystyczno-rozrywkowa czy sportowa, przy czym wśród imprez sportowych w sposób szczególnie potraktowano mecze piłki nożnej); charakteru imprezy (czy jest to impreza o podwyższonym ryzyku, czy też nie); rodzaju obiektu, w którym ma się odbyć impreza masowa; liczby miejsc dla osób. Przykładowo dla sportowych imprez masowych będących meczami piłki nożnej rozporządzenie przewiduje następujące minimalne wartości sum gwarancyjnych: dla meczu piłki nożnej o podwyższonym ryzyku organizowanego na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, jeżeli liczba miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 200 i nie więcej niż 500 — 8150 euro, w przypadku wzrostu miejsc o każde kolejne 100 ponad 500 miejsc minimalna suma gwarancyjna wzrasta każdorazowo o 1650 euro; dla pozostałych meczów piłki nożnej, jeżeli liczba miejsc wynosi nie mniej niż 1000 i nie więcej niż 2000 miejsc — 30 000 euro, w przypadku wzrostu miejsc o każde kolejne 100 ponad 2000 miejsc minimalna suma gwarancyjna wzrasta każdorazowo o 1500 euro (§ 5 pkt 8 i 4 rozporządzenia)⁵⁶.

Wartości minimalnych sum gwarancyjnych zostały określone w taki sposób, aby były spójne z ustawowymi podziałami imprez masowych⁵⁷. Strony, zawierając umowę ubezpieczenia, mogą uzgodnić w umowie przyjęcie sum gwarancyjnych wyższych niż minimalne przewidziane w rozporządzeniu. Organizator odpłatnej imprezy masowej powinien oszacować, czy suma minimalna jest odpowiednia do zabezpieczenia interesów majątkowych osób poszkodowanych. Jeśli jest prawdopodobne, że roszczenia osób poszkodowanych mogą przekraczać wysokości minimalnych sum gwarancyjnych, w interesie organizatora

⁵⁴ A. Raczyński, *Sytuacja prawna poszkodowanego w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej*, Warszawa 2010, s. 206.

⁵⁵ Uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 13 marca 2012 r. w sprawie o sygn. III CZP 75/11; OSNC 2012/7-8/81, Prok.i Pr.-wkł. nr 12, 2012, s. 34, Biul.SN 2012/3/9, „Gazeta Prawna” 2012, nr 53, s. 11; art. 15 ustawy z dnia 22 maja 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych, Dz.U. 2003 Nr 124, poz. 1152 ze zm.

⁵⁶ Do ustalania minimalnych sum gwarancyjnych stosuje się średni kurs euro ogłoszony przez Narodowy Bank Polski po raz pierwszy w roku, w którym umowa ubezpieczenia OC została zawarta (§ 6 rozporządzenia).

⁵⁷ Uzasadnienie do projektu rozporządzenia.

jest zapewnienie ochrony ubezpieczeniowej w zakresie szerszym niż narzucony przez ustawodawcę minimalny standard⁵⁸. Może to przybrać formę przyjęcia wyższych sum gwarancyjnych, jak również objęcia ubezpieczeniem odpowiedzialności cywilnej za szkody wyrządzone uczestnikom nieodpłatnych imprez masowych. Przy ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej powstać może problem wyczerpania sumy gwarancyjnej. Jak już wspomniano, ustawodawca przyjął w tym wypadku formułę jednej sumy gwarancyjnej dla wszystkich zdarzeń. Niebezpieczeństwo wyczerpania sumy gwarancyjnej jest w literaturze podnoszone zwłaszcza w odniesieniu do obowiązkowych ubezpieczeń odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych⁵⁹. Nie można jednak wykluczyć zaistnienia tego problemu w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej organizatora imprez masowych. Coraz częściej rozważa się potrzebę wprowadzenia Ubezpieczeniowego Funduszu Gwarancyjnego także w przedmiotowym obszarze. Miałby on zastosowanie w sytuacjach, gdy wyznaczona w umowie ubezpieczenia suma gwarancyjna nie umożliwia pełnego zaspokojenia roszczeń poszkodowanego⁶⁰ lub w wypadku utraty płynności (upadłości) organizatora. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej dotyczy różnych podmiotów z punktu widzenia ich możliwości finansowych, co jednak nie przesądza o braku ryzyka wypłacalności wielu podmiotów organizujących imprezy masowe. Przede wszystkim sytuacja finansowa wielu z nich jest niestabilna⁶¹. W orzecznictwie, a także w literaturze dopuszczano stosowanie w celu podwyższenia sumy gwarancyjnej art. 357¹ kc⁶², który jednak zakłada zaistnienie nadzwyczajnej zmiany stosunków. Bardziej problematyczne jest stosowanie waloryzacji sądowej sumy gwarancyjnej na podstawie art. 358¹ § 3 kc z uwagi na to, że przepis ten dotyczy waloryzacji zobowiązań pieniężnych⁶³.

⁵⁸ M. Orlicki, *op. cit.*, s. 343 nn.

⁵⁹ M. Orlicki, *Propozycja rozwiązania problemu wyczerpywania sumy gwarancyjnej w przypadku szkód na osobie wynikających z wypadków komunikacyjnych*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2011, nr 10(1), s. 182 nn.

⁶⁰ Rozwiązanie proponowane przez M. Orlickiego, *Propozycja...*

⁶¹ Świadczyć o tym mogą choćby powtarzające się od kilku lat doniesienia na temat problemów finansowych Śląska Wrocław i prób ich rozwiązania, m.in.: <http://slask.przegladsportowy.pl/Pilkanozna-slask-Wroclaw-problemy-finansowe-wslasku,artykul,133819,2,789.html>; http://www.wroclaw.sport.pl/sport-wroclaw/1,123437,15961963,Slask_i_Zaglebie_otrzymany_licencje_na_gre_w_ekstraklasie_.html (dostęp: 4.11.2014).

⁶² Post. SN z dnia 30.01.2008 r., III CZP 140/07, niepubl., uchwała SN (7) z dnia 29.12.1994 r., III CZP 120/94, OSNC 1995, nr 4, poz. 55; uchwała SN z dnia 31 maja 1994 r., III CZP 74/94, OSNC 1994, nr 12, poz. 237; uchwała SN z dnia 26.11.1991 r., III CZP 122/91, Głosa nr 6, 1997, s. 32; Ł. Węgrzynowski, *Dopuszczalność sądowej modyfikacji sumy gwarancyjnej w ubezpieczeniu OC na żądanie poszkodowanego*, „Przegląd Sądowy” 2009, nr 2, s. 76.

⁶³ Odmienne: M. Krajewski, *Ubezpieczenie...*, s. 312 nn.

X.

Artykuł 22 ust. 3 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych stanowi, że zasady kontroli spełnienia wymogu zawarcia umowy ubezpieczenia obowiązkowego, o którym mowa w art. 4 pkt 4 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, oraz konsekwencje jego niespełnienia określają odrębne ustawy lub umowy międzynarodowe wprowadzające obowiązek ubezpieczenia. Ani ustawa, ani wydane na jej podstawie rozporządzenie nie określają sankcji za uchybienie obowiązkowi ubezpieczenia OC przez organizatora imprezy masowej. Pewne jednak formalne wymogi mogą zabezpieczyć przed uchybieniami tej powinności. W ramach kontroli ustawodawca wprowadza obowiązek przedłożenia przez organizatora imprezy masowej właściwemu organowi dokumentu poświadczającego spełnienie obowiązku zawarcia umowy ubezpieczenia (art. 27 ustawy)⁶⁴.

XI.

Na standardy ubezpieczeniowe istotny wpływ wywiera niewątpliwie konkurencyjność podmiotów świadczących usługi na rynku ubezpieczeń OC. Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej organizatora imprez masowych jest obecnie oferowane przez część ubezpieczycieli działających na rynku⁶⁵. Jak zauważa Rzecznik Ubezpieczonych, ubezpieczyciele niechętnie zawierają tego rodzaju umowy. Mamy przykłady narzucania wysokich składek ubezpieczeniowych w wyniku dokonywania odpowiedniej interpretacji imprez wysokiego ryzyka. Wprawdzie zakres ochrony wyraźnie określa omawiana regulacja, to jednak brak orzecznictwa na tle sporów pojawiających się w tym zakresie nie prowadzi do kształtowania jednolitych standardów.

Należy nadmienić, że niezależnie od omawianego ubezpieczenia OC ze sportem związane są także inne ubezpieczenia. Określeniu ich wzajemnych relacji poświęcić należałoby odrębny materiał. Między innymi na podstawie art. 52 ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej⁶⁶ zawodnikowi przysługuje prawo do ubezpieczenia od następstw nieszczęśliwych wypadków wynikłych wskutek uprawiania sportu. Obowiązek ubezpieczenia zawodnika spoczywa na klubie lub związku sportowym, którego zawodnik jest członkiem lub reprezentantem⁶⁷.

⁶⁴ Krytycznie co do istniejącego systemu kontroli spełnienia obowiązku zawarcia ubezpieczeń obowiązkowych i konsekwencji jego niespełnienia J. Miaskowski, [w:] J. Miaskowski, K. Niezgoda, P. Skawiński, *Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 150.

⁶⁵ Między innymi przez: PZU S.A., InterRisk S.A. Vienna Insurance Group, Generali TU S.A., TUIR Warta S.A.

⁶⁶ Dz.U. 1996 Nr 25, poz. 113 ze zm.

⁶⁷ Zob. R. Stefanicki, *Ubezpieczenie sportowców od następstw nieszczęśliwych wypadków*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 1998, nr 9–10, s. 42 nn.

XII.

O rzeczywistym wymiarze jakości tego ubezpieczenia świadczyć mogłyby wyroki sądów w przedmiocie zasądzenia odszkodowania za szkody doznane przez osoby uczestniczące w meczach. Jednym z nielicznych przykładów, który znalazł odbicie w mediach, jest rozstrzygnięcie Sądu Rejonowego dla Łodzi Śródmieścia w 2010 r., który zasądził 526 zł tytułem odszkodowania i 10 000 tytułem zadośćuczynienia kibicowi za pobicie go w czasie piłkarskich derbów ŁKS — Widzew w 2004 r. Sąd uznał, że organizator meczu nie zapewnił odpowiednich warunków bezpieczeństwa uczestników meczu⁶⁸. Sprawa ta ukazuje z jednej strony społeczny wymiar obowiązkowego ubezpieczenia OC organizatora imprez masowych, z drugiej zaś świadczy o tym, że samo wprowadzenie przez ustawodawcę obowiązkowego ubezpieczenia OC i możliwości wykorzystywania *actio directa* nie stanowi wystarczającego zabezpieczenia interesów poszkodowanego. Niska świadomość ubezpieczeniowa w Polsce stwarza ubezpieczycielowi duży margines swobody w interpretacji omawianych przepisów. Niebezpieczna dla poszkodowanych jest również praktyka ubezpieczycieli, którzy — często bezzasadnie — odmawiają wypłaty świadczeń mimo wiążącej ich z ubezpieczonym umowy ubezpieczenia OC. Poszkodowany jest wówczas zmuszony do prowadzenia długotrwałych procesów sądowych⁶⁹. Na dobrze funkcjonującym, konkurencyjnym rynku ubezpieczeń interes poszkodowanego skutkami ekscesów stadionowych powinien być realnie zabezpieczony. Na ten stan rzeczy wpływ ma wiele czynników, w tym jakość materialnoprawnych regulacji, praktyka ich stosowania — sprawna egzekucja przysługujących roszczeń.

Bibliografia

- Bojarski M., [w:] *Szczególne dziedziny prawa karnego. Prawo karne wojskowe, skarbowe i pozakodeksowe. System prawa karnego*, t. 11, Warszawa 2014.
- Chlebowicz P., *Chuliǵaństwo stadionowe. Studium kryminologiczne*, Warszawa 2009.
- Gozdór G., *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2008.
- Gryglewska E., *Wątpliwa legislacja w sferze obowiązkowych ubezpieczeń OC cz. 2*, „Gazeta Ubezpieczeniowa” 11 kwietnia 2006.
- Kąkol C., *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2012.
- Kąkol C., *Walka z chuliǵanami też poza stadionem*, „Rzeczpospolita” 3 września 2013.

⁶⁸ Zob. *Precedensowy wyrok za pobicie. Kibic dostanie odszkodowanie, artykuł zamieszczony*, „Polska. Dziennik Łódzki” 27 marca 2010, <http://media.wp.pl/kat,1092943,title,Precedensowy-wyrok-za-pobicie-kibic-dostanieodszkodowanie,wid,12115534,wiadomosc.html> (dostęp: 4.11.2014).

⁶⁹ Niekiedy sądy w ogóle nie stwierdzają powstania odpowiedzialności odszkodowawczej organizatora meczu piłki nożnej za szkodę wyrządzoną w jego trakcie, jak w przypadku kibica, który stracił oko trafiony kamieniem podczas meczu o Puchar Polski pomiędzy Ruchem Chorzów a Lechem Poznań w 2009 r., zob. *Bez zadośćuczynienia za utratę oka podczas meczu na Stadionie Śląskim*, „Dziennik Zachodni” 11 kwietnia 2012, <http://www.dziennikzachodni.pl/arttykul/551183,bez-zadoscuczynienia-za-utrate-oka-podczas-meczu-na,id,t.html> (dostęp: 4.11.2014).

- Kęszycka B., *Prawo ubezpieczeń gospodarczych*, Poznań 1999.
- Kotowski W., Kurzępa B., *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz do ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych*, Warszawa 2012.
- Kowalewski E., *Koncepcja triggerów na tle znowelizowanego art. 822 k.c. — konsekwencje prawne i praktyczne*, „Prawo Asekuracyjne” 2003, nr 4, s. 13.
- Kowalewski E., *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej (Funkcje i przemiany)*, Toruń 1981.
- Krajewski M., *Ubezpieczenie odpowiedzialności cywilnej według kodeksu cywilnego*, Warszawa 2001.
- Kurzępa B., *Przestępstwa i wykroczenia z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych*, „Prokuratura i Prawo” 2009, nr 10, s. 62.
- Lisiecki M., *Zarządzanie bezpieczeństwem publicznym*, Warszawa 2011.
- Maliszewska M., *Umowa ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej organizatora imprezy masowej*, „Przegląd Ubezpieczeń Społecznych i Gospodarczych” 1999, nr 8, s. 23.
- Nowakowski L., *Ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej*, Warszawa 2004.
- Miaskowski J., Niezgoda K., Skawiński P., *Ustawa o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowym Funduszu Gwarancyjnym i Polskim Biurze Ubezpieczycieli Komunikacyjnych*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2011, nr 10 (1), s. 182.
- Orlicki M., *Propozycja rozwiązania problemu wyczerpywania sumy gwarancyjnej w przypadku szkód na osobie wynikających z wypadków komunikacyjnych*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2011, nr 10 (1), s. 182.
- Orlicki M., *Ubezpieczenia obowiązkowe*, Warszawa 2011.
- Pajor T., *Odpowiedzialność organizatora imprezy sportowej*, „Przegląd Sądowy” 2002, nr 10, s. 51.
- Raczyński A., *Sytuacja prawna poszkodowanego w ubezpieczeniu odpowiedzialności cywilnej*, Warszawa 2010.
- Serwach M., *Odpowiedzialność cywilna w teorii i praktyce — najnowsze tendencje i kierunki zmian*, „Rozprawy Ubezpieczeniowe” 2009, zeszyt nr 6, s. 31.
- Serwach M., [w:] *Prawo ubezpieczeń gospodarczych. Komentarz*, tom II, Warszawa 2010.
- Serwach M., *Swoboda wyboru triggers oraz wynikające z niej zagrożenia dla rynku ubezpieczeniowego*, „Prawo Asekuracyjne” 2007, nr 2, s. 4.
- Skibińska R., *Ochrona dla fanów i kibiców*, „Rzeczpospolita” 17 marca 2011 r.
- Stefanicki R., *Ubezpieczenie sportowców od następstw nieszczęśliwych wypadków*, „Wiadomości Ubezpieczeniowe” 1998, nr 9–10, s. 42.
- Suski P., *Zgromadzenia i imprezy masowe*, Warszawa 2010.
- Szewczyk E., Szewczyk M., *Prawo porządku i bezpieczeństwa publicznego*, [w:] *Generalny akt administracyjny*, Warszawa 2014.
- Szymański Z., *Ubezpieczenie od odpowiedzialności cywilnej*, Warszawa 1977.
- Wąsiewicz A., *Odpowiedzialność cywilna za wypadki samochodowe na tle obowiązkowego ubezpieczenia*, Warszawa 1969.
- Węgrzynowski Ł., *Dopuszczalność sądowej modyfikacji sumy gwarancyjnej w ubezpieczeniu OC na żądanie poszkodowanego*, „Przegląd Sądowy” 2009, nr 2, s. 76.